PEBYH.

Сатира Осипа Маковея

ЦІНА 25 ЦЕНТІВ.

Накладом Руської Книгарні
850 Мейн Ст. Вінніпеґ, Ман.

363

РЕВУН.

УКР. Т-ВО „ПРОСВІТА" ІМ. М. ГРУШЕВСЬКОГО
UKRAINIAN EDUCATIONAL SOCIETY OF M. HRUSHEWSKY
TORONTO CANADA

Сатира Осипа Маковея

ЗБІРКА
ІВАНА ЛУЧКОВА

Накладом Руської Книгарні

850 Мейн Ст. Вінніпеґ, Ман.

Чи не старість се надходить,
що сумує так душа?
Хто мій труд раз нагородить?
Анї слави нї гроша!

Стілько літ не дбав, що буде,
і співав пісні старі,
аж дивлюсь: не ті вже люди
і пісні не на порі.

Слави ними не заробиш
як за давніх, добрих літ,
людських душ не зворохобиш
і тебе забуде сьвіт.

Треба, бачу, не такої
пісні людям завести,
треба иншої, грімкої,
щоб тягла всіх до мети.

А мета у нас велика:
маєм послів, як сьвятих;
і поезия й музика
і малярство — все для них.

Треба їм пісні співати, —
в них є сила, в них є власть,
про політику заграти, —
тілько се і славу дасть.

Най народ пізнає душі
всїх проводирів своїх,
то на морю і на суші
буде боронити їх.

І коли піде за ними,
нагадає і слівце,
що піснями голосними
славив труд їх і серце.

Є скарби неоцінені
в душах вибраних борців, —
щож, коли пани скажені
роблять дурнів з мудреців...

Я ж тепер вам заспіваю
не про всїх, бо годі враз,
лиш одного звеличаю,
найславнїйшого у нас.

Є вже пісня! є охота!
Грай же, кобзо голосна,
про страшного патріота,
пана посла Ревуна!

I.

Недалеко коло Прута
там стара громада є;
Богом і людьми забута,
родить діти і жиє.

В сій громаді незаможній
проживав отець Ревун,
працьовитий і побожний,
добрий пастир, не дерун.

Був він раз співак хороший
і за співом пропадав,
та що мав за мало гроший,
дома хор собі складав.

Виховав собі з роками
одинайцять діточок
і у хорі мав, без мами,
пять синів і шість дочок.

Але ще не був спокійний
і молив ся: „Боже мій!
Дай мені квартет потрійний,
щоб я мав уже спокій!"

Бачив Господь, що старому
справді треба співака
і післав йому до дому
ще маленького синка.

„От тепер є хор, як треба:
шість дочок і шість синів!
І для Руси і для неба
дам борців, дам Ревунів!"

Так сказав старий і сина
Любомиром охрестив,
щоб, як прийде зла година,
мир любив і в мирі жив.

щоб зазнав утіхи сьвіта,
щастя-долї між людьми, —
і грімке „многая літа"
заспівав йому з дітьми.

Так сей син з любви до пісні
народив ся, не з бути, —
та стежки були незвісні,
що він ними мав іти.

II.

Мирко жив собі щасливо,
ріс скоренько, всім на диво,
і хоч нот єще не знав,
але славний голос мав.

Ще не знав малий і слова,
слава вже була готова,
що такого Ревунця
не було ще у вітця.

Що за розум! що за сила!
Мама на руках носила
і співала: „Любчик мій!
Любко, Мирко, мій пестїй!"

„Знаєш — каже раз до мужа,
хоч я трошки вже недужа,
в костях чую вже гостец, —
чи на Мирку вже конець?

„Вже!" — сказав отець коро
тко
та всьміхнув ся ще солодко:
„Правда здав би ся ще бас,
але годі! буде з нас!"

А маленький, перконосий,
без краватки ще і босий,
при дївчатах тер вже ніс
і притьмом на руки лїз.

Ще не мав малий і року,
вже натуру мав широку
і в зимі одного дня
звеличав своє імя.

Того дня він був нечемний
і про вчинок свій таємний
мамці криком розповів,
на всю хату заревів.

Мамка хлопця розвинула
і на подушку шпурнула,
нахилилась — а він цуп!
вибив їй ногою зуб.

Мамка в крик — і вся родина
збігла ся нараз до сина;
дивлять ся, а він здоров,
тілько з зуба ллє ся кров.

І рішили зараз разом;
„Годї се пустити плазом!
Вже від завтра за ту злість
Мирко тілько кашу їсть!”

Мама каже: „Я цікава,
а чи доленька ласкава
буде Мирцьови, бо страх!
що за лобур в пеленках!”

Тато каже: „Не жури ся!
Що за сила, подиви ся!
Замашистий хлоп, як дуб!
В першім році вибив зуб”.

„Тож то й є!”— так тїтка нишком —
Щоб не став лише опришком!
Все лиш коло нього скач,
бо як нї, то зараз плач.”

Вуйко каже: „Цитьте люди!
Він на Руси послом буде!
Всї прикмети в нього є!
Vivat Мирко! Най жиє!”

І сповнилось слово віще —
але се вже я пізнїще
все докладно оповім,
на науку вам усім.

То до посла ще далеко
і ним стати не так легко,
треба працї, таланту,
знати спосіб і мету.

III.

Мирцьо, хоч не знав, що буде
а вже хлопцем лїз між люди,
дуже нарід полюбив
і, як нарід, все робив.

Перше фірманом хтїв бути,
а потім іти в рекрути,
далї став і пастухом
із маленьким Андрухом.

Конї страх любив і гласкав
і для поросят був ласкав,
бігав з песиком весь день,
а потому спав, як пень.

А нарештї до пекарні
внадивсь, де дївчата гарні,

слухав, співів кухарок,
не вступав ся ні на крок.

І навчив ся він там силу
співанок про красну милу,
як з маленьким у садку
бавить ся на моріжку.

Знав таких пісень богато,
аж з утїхи плескав тато:
„Що за голос! що за слух!
Мирку! ти є справдї зух!"

Раз був празник у громадї,
зїхали ся гостї раді,
їли, пили, що було,
і співали, аж гуло.

Мало їм було ще того,
попросили ще й малого,
щоб він гостям заспівав,
а він зараз шумки втяв:

„Ой, мамуню, я ся женю,
беру собі в попа Ксеню;
любить піп наш попадю,
а я Ксеню молоду".

Хоч слова сї троха прості,
„славно!" Закричали гостї,
тілько мама Мирка хап!
„А ти лайдак! а ти драб!"!

Вивела його із хати,
почала чуприну мняти,
та він вирвав ся і втїк
до стодоли у сусїк.

Там запхав ся у солому
і гадав щось покрийому,
далї з хати щось принїс
і до курника залїз.

Кури там уже сидїли,
бо вже спати йти хотїли;
Мирко спати їм не дав,
бо страшне щось загадав.

Лапав курку одну-другу
і кождіський на наругу
ножицями — що за злість! —
обтинав при тїлї хвіст.

Та бо й когутам хвостатим
в серденьку своїм завзятім
не подарував хвостів,
так рубав, що аж упрів.

Кури наробили крику
на ту кривду превелику,
бо когут та без хвоста
просто бідний сирота.

Вийшла мама на подвірє,
а Мирцуньо сїє пірє,
кури ходять, як дурні,
когути, як смерть, смутні.

І приходить мама близько:
„Боже! що то за хлопчиско!
Мирцю! — каже — чи то ти
курам повтинав хвости?"

Аж плакати їй хочеть ся,
а Мирцуньо регочеть ся:

„З піря кров не потече,
а мене ще тут!” пече”...

Бог то зна, що за причина,
та завзятий був хлопчина,
правди в очи не ховав,
кривди не подарував.

IV.

Час минав — і рад-нерад
мусів Мирко йти до школи,
бо такий на сьвіті лад:
кожде вчене, хоч і голе.

Вчив ся Мирко наш оттак,
щоб не мучитись занадто,
але славний був співак,
то не гриз ся ним і тато.

В першій клясі рік сидів,
в другій клясі вже два роки,
в третій рвав ся, аж горів,
на толоки, на потоки.

Се у литї раз було:
на дворі так тепло, гарно,
а у клясї аж пекло,
спати хочеть ся, так парно.

Сам учитель не спішивсь
і дрімав ще десь у тіни,
а школярики зійшлись,
залягли подвірє й сіни.

Надійшов до школярів
Мирко й глянув доокола,
бачить: кождий аж упрів,
там потік, а ту є школа.

„Слухайте! — сказав тихцем
На що в школї нам сидїти?
На толоку всї бігцем!
Що нам зроблять? Ми не дї-
ти!”

І побігли хлопаки,
одїж з себе, вже в потоцї!
Тїшать ся, як гусаки,
та вганяють по толоцї.

Аж тут Мирко із води
дивить ся: щось чорне в полї!
„Не минути вже біди!
Тато йде, а я не в школї!”

„Та не зловить він мене!”
Зараз вигадав пораду
і в багно якесь масне
затягнув цїлу громаду.

„Тато йде! Най кождий з вас
почорнить болотом тїло!
Тато не пізнає нас,
можемо вганяти сьміло!”

За хвилину вже з багна
вилїзли, як чортенята,
і малого Ревуна
стали пхати против тата.

Тато з поля надійшов,
а чортята: „Слава Богу!!”

— Слава в віки! — і пішов
тихо у свою дорогу.

Гей, як стали всї тепер
уганяти по болоті,
як би з них хто шкіру дер,
так кричали на охоті.

Та учитель розповів
тогож таки дня старому,
що се Мирко устроїв
страйк школярський покрийо
му.

А старий згадав чортів,
та до Мирка, до небоги, —
вибив, зибив, аж упрів,
там, де виростають ноги.

Так то батько, та ще й піп,
мучить часто сина в школї;
він гадає лиш про хлїб,
а синок бажає — волї...

Легко то писати вірші
про науку, про книжки,
але Мирко щораз гірші
проживав потім роки.

Гриз ся батько, гризлась ма-
ти:
се-ж дванайцять співаків!
Лиш убрати, їсти дати
і післати всїх до шкіл!

Аж постарілись небоги
від тяженької жури,
від невпинної тревоги
за-про долю дітвори.

Три дочки, коби здорові,
мали вже своїх мужів,
три сини уже у Львові
вчили ся на панотців;

але шестеро не мало
свого хлїба ще в руках
і будуччини шукало
ще по школах, по книжках.

Поміж ними наймолодший
був найгірший Ревуном,
хоч для мами найсолодший
та для тата — полином.

Як пішов лише із дому,
де й подїв ся в нього хист:
вбили хлопця, як солому,
імперфект і аорист.

Мудрі Греки і Римляни
в нїм будили тілько злість;
що на книжку часом гляне,
зараз чує в серцю млість.

Мав якусь відразу люту
до усїх старих часів;
вчив ся, мовби за покуту,
і що півроку тремтїв.

Першу клясу повторяв він,
в другій вчив ся тілько рік,

в третій знову два куняв він,
а з четвертої утїк.

Як утїк, зажив у тети,
вже до батька не вертав,
згадував старі квартети
і з нудьги весь день свистав.

Нїби в днину він учив ся,
то хапав за цїп, граблї,
а в ночи десь волочив ся
самотою по селї.

Тїтцї на докори вічні
все балакав про свої
студиї етноґрафічні
і повіря про змиї.

„Щож се за така наука?"
все питала ся вона,
поки раз якась гадюка
не вжалила Ревуна.

Раз над ранком чує тїтка:
щось так стогне під дверми!
Що се? чоловік, чи кітка,
чи куниця між курми?

Слухає: се Мирків голос!
„Цьоцю, прошу, отворіть!"
Тїтцї задубів аж волос:
се-ж Мирцуньо, а не кіт!

Скоро сьвічку засьвітила,
до дверий стара біжить,
дивить ся — ох, мамко мила!
Мирко на земли лежить.

Покровавлений, обдертий,
мов утїк опришкам з рук!
Тїтка в плач: „Ох,Мирку впер
тий!
Маєш студиї гадюк!"

Студиї не все веселі,
що не зробить чоловік!
Сам полїзе до гадюки,
а потім марнуй свій вік!

Ох! Мій Боже! для науки
неодин житє вже дав, —
і Мирцуньо у постелї
місяць про змиї гадав.

Щось там люди говорили
що бурлака — Любомир,
що баби його сварили,
що в ночи ходив на жир...

Але що то бабська злоба!
Се певнїсько все брехня!
Повторяти не подоба!
Се-ж було все не за дня!

Мирко побут лиш народний
хтїв пізнати — тай конець!
І за труд свій благородний
мав що цаль — один синець.

Але се часи вже давні!
Що там згадувати се!
Тут події иньші славні
нам істория несе.

Мирко повторив четверту,
бо натуру мав уперту,
як завзяв ся, не піддав ся,
вчив ся, мовби для концерту.

Мирко вже засів і в пятій,
виріс сильний і пузатий,
вже і вуса, як покуса,
вилїзли під ніс пиркатий.

Він чесав їх що хвилини
і від носа і з долини,
а у грудях, не при людях,
серце рвалось до дївчини.

Бо при людях злі закони
ставлять кари, перепони, —
а тут любка, як голубка, —
к чорту всякі заборони!

Мав професор від природи
служку Гандзю для вигоди,
бо з роками за книжками
харч йому у коршмі шкодив.

Так ся Гандзя люба мила,
вже три роки, як варила,
добре їла і товстїла,
пана, як могла, дурила.

А наш Мирко придивив ся
і у Гандзї залюбив ся,
ходить, блудить, сьвітом нудить,
страх тяженько зажурив ся.

Бо така любов — то горе,
втїхи мало, лихо скоре,
ти люби ся і диви ся,
чи не слїдять професори.

Але серця все не спиниш
і за любкою полинеш,
за кухарку приймеш сварку
і у пеклї радо згинеш.

Мирко гинув за красою,
за красою кремезною
і горячу свою вдачу
все спокутував бідою.

Звісно, кровця не водиця,
а тут Гандзя, як копиця,
та ще й зирком глип за Мирком,
ласить ся, як хитра киця.

І зійшли ся раз безпечно,
полюбили ся сердечно,
розмовляли і зітхали,
цїлувались безконечно.

Як вернув потім до хати,
їсти не хотїв нї спати,
без вечері на папері
став поезию писати:

„Гандзю красна, Гандзю люба,
ти мій рай і моя згуба" — —
і затяв ся, рим не вдав ся,
вийшло: шуба, зуба, дуба...

Ех, прокляті вірші, рими!
Величай же любку ними!
Слів є сила, любка-ж мила
має тішитись дурними...

Місяць так кохавсь хлопчисько,
аж зігнув ся бідачисько
то з розпуки, то з науки,
а тут піврік вже був близько.

Пан професор, що мав Ганну
зводив сварку безнастанну,
пік без жару, мов за кару,
всю молодіж безталанну.

Мирко знав, чим се скінчить ся,
кинув завчасу учить ся
і спокійно безнадійно
ждав — нехай старий скажить ся!

Перепав — се звісне діло!
Та його се не боліло, —
від напасти не пропасти,
тілько в серци накипіло.

VII.

На весні якось у сьвято
знов прийшла його бута;
він у лапку, без кота,
наловив миший богато.

Зладив скринку із дірками,
обвинув і зерна дав,
миши всї туди зігнав
і убрав усе квітками.

З тим пішов, куди, не знати,
се було уже смерком —
і поклав букет тайком
на вікно чиєсь хати.

Пізно вечером вернув ся
пан професор із парнї,
бачить: квіти на вікнї —
і над рожами зігнув ся.

Гандзю! — кликнув — звідки квітки
— Я не бачила ще їх!
Хтось із школярів твоїх...
Але хто би? Може дїти?

Взяв коробку із квітками,
нюхав, оглядав:
„Я цікавий, хто се дав?" —
і поставив між книжками.

„Там щось лазить у коробці!"
каже Гандзя. — „Покажи!"
— Нї, чекай! Ти положи!
Се дали цукорки хлопцї...

І поважно став виймати
скриночку зпоміж квіток,
аж тут миши раптом скок!
впало двайцять серед хати.

Ой! — скричала Гандзя страшно
і на лїжко паца гоп!

А професор, сильний хлоп,
і собі-ж туди відважно!

Ех! шкода, що Мирко любий
сам не бачив, як потім
гомоніли на весь дім
Гандзя і професор грубий.

Аж до ночи воювали,
били миши по кутках,
під диваном, на книжках —
поки погань розігнали.

Мудрий Мирко, се вже видко,
тай професор не з дурних;
по кількох словах марних
віднайшов Мирцуня швидко.

Той не дбав про се чи мало,
чим коробку обвивав,
взяв папір, що дома мав,
а там кілька слів стояло.

По письмі його зловили!
Що крутив, не помогло!
Ну, і лихо надійшло,
бо на карцер засудили.

Але карцер ще не лихо,
та професор пік тепер,
наче з хлопця шкіру дер,
хоч той вже сидів страх тихо.

Так допік йому у школї.
так двійки-трійки писав, —
Мирко пальцї аж кусав,
так бажав житя на волї.

І діждав ся! Вікна вибив
у професора в ночи,
та до дому вже йдучи,
свого-ж ворога надибав.

Тілько й був уже у школї!
Вигнали зі шкіл біду!
Не зазнав там гаразду,
а тепер зажив на волї.

Він блукав, як ніч, так днина,
аж болїла голова,
а тимчасом у жнива
жвава Гандзя мала сина...

Пан професор прослезив ся,
що діждав ся пеленок,
що в колисцї був синок,
і з Гандзею подружив ся...

VIII.

Добре, у кого весїля,
але в Ревуна біда;
у професора недїля,
а у него середа.

З дому невеселі вісти:
батько — мати вже слабі,
тут нї вбрати що нї їсти, —
вяне Мирко у журбі.

Та не згине вдача сьміла
і проворна і метка:
Любомир пішов до Дїла,
став там за помічника.

І почав писати пильно
у ґазету все, що знав:
професорів лаяв сильно
і ґімназиї картав.

Про політику японську
і про „овид, повен хмар”,
про нахабність, злобу пансь-
ку —
все писав наш дневникар.

Поки на свою дорогу
не попав по манівцях
і поезию — небогу
взяв на муки, що аж страх!

Критики літературні —
ось якої він завів!
Всї були у него дурні,
тілько він все розумів.

Миролюбом він назвав ся, —
де вже в чорта миролюб!
Де поет лиш показав ся,
зараз брав його за чуб.

Сїм поетів він позбавив
слави їх за двайцять літ;
пять повістярів прославив
так, що став гіркий їх сьвіт!

І мене тодї спублїчив
сей скажений Миролюб:
збірку віршів покалїчив,
вибив їй, як мамці, зуб...

Се така вже наша доля,
славні братя по пері:
лає нас, чия лиш воля,
а читають — школярі.

Але я за те не мщу ся:
ось і Ревуна хвалю!
Я і з Дїла щось навчу ся,
я і критиків люблю.

Рік цїлий він так пустошив
засїв на полях сумних
і з гаїв, садів полошив
соловіїв голосних,

Поки знов доміркував ся,
що для него иньший шлях,—
і він любо усьміхав ся,
потопаючи в думках.

Всїх поетів чорту в зуби!
Музикантів на сьміте!
Малярі най топлять груби!
Лиш посольство — се житє!

Тут навчило Мирка Дїло:
ріж і бий і сотнї душ,
всїх ганьбити можеш сьміло,
тільки посла ти не руш!

Будь той посол і худоба
і дурак із дураків,
він незаймана особа,
він учитель Руснаків.

Послом бути! Легка рада!
Та чи вибере народ?

Звідки знати-ме громада,
що ти справді патріот?

Ех! пусте! роби, як другі!
Хвильку вибрану лови
і збирай собі заслуги:
де лиш ступиш, там реви!

Про що хоч реви, та дуже!
Будеш славний і за день!
Нашим людям се байдуже,
хоч ти будь дурний, як пень.

Бо ми розум поважаєм,
та не любимо його!
Гуку-стуку ми бажаєм,
аби нами аж трясло.

Все те Мирко добре бачив
і мотав собі на вус:
„Хоч я дещо попартачив,
я не згину, бом не трус!"

IX.

І не згинув наш Ревун!
Хоч нераз набідував ся,
та журбі не піддавав ся,
викрутив ся, наче вюн.

Батько вже старий умер,
мати зажила у сина, —
Мирка відреклась родина,
що ту діяти тепер?

А тут на! хоч сядь та плач!
Мусів Мирко йти в рекрути
і три роки в службі бути —
просто, з моста в воду скач!

І чого він не зазнав!
Ні пощади ні поваги,
тілько лайки і зневаги:
капраль Мирка дурнем звав!

Не питав, що сеж є пан
і при Ділї перший критик,
сипав лайку, сипав притик
і не жалував кайдан.

У кайданах, без провин!
Скули руку із ногою
і лишили так з нудьгою:
думай, синку, шість годин!

А звичайно йди вганяй
по полях, як хорт голодний,
вже й ходити ледви годний,
бігай, лапай та стріляй!

Боже! як то він колись
по толоках бігав жваво,
а тепер вже не цікаво,
ноги вже під ним тряслись...

А до того ні гроша!
Одїж проста і погана,
не для Мирка, не для пана,—
аж соромить ся душа.

Раз він вечером іде;
бачить: Гандзя! Що за зміна!
Капелюх, як вязка сїна,
сукня улицю мете.

Гандзю! — кликнув — чи се
ти?
Як ся маєш? чи здорова?
„Прошу! Я професорова!
Десь не можна перейти!"

Ов! — сказав він і скипів:
Хай тобі у серце трястя!
Я довів тебе до щастя,
сам пропав, збіднів, схлопів...

А ти пані! в гору ніс! —
Тай не докінчив проклону,
бо з його баталїону
дїтько майора надніс.

Жаль напав його і злість.
Сьвіт такий;він простий жов-
нїр,
бридка одїж, голий ковнїр —
і вечері він не їсть...

Вечір збавив на жалях,
з нїким слова не балакав,
сам трохи-трохи не плакав
і не ївши спати ляг.

Та не спав, нудьга взялась,
раптом аж зірвав ся з ліжка:
„Чи жива ще? Чи небіжка?
Аджеж ж кревна се якась!..."

І як другий день наспів
зараз віднайшов своячку,
ще незамужну богачку,
панну Рипцю з Ревунів.

Се була якась сестра
дїда ще чи може дядька —
сьвіт забув єї вже батька,
Рипця вже була стара.

Вже з пів сотнї лїт жила,
та казала що лиш трийцять;
але се булаб дурниця,
тілько бридка страх була.

Мала гроші і хати,
штучні зуби і волося,
та якось їй не вело ся,
мужа не могла найти.

Нарікала на житє,
на мужчин, що самолюби,
заглядають тілько в зуби,
не у серце, не чутє.

Аж тут Мирко в хату, гість,
мов не з тих мужчин: приєм-
ний,
молодий, дотепний, чемний,
славить Рипцю, пє і їсть.

Так цілує по руках
і сьпіває так чудово!
Рипця віджила на ново
по своїх смутних роках.

Розмовляли, як з книжок,
все лиш про еманципацію,
духову аристократію,
і неволю всїх жінок.

Мирко в серце заглядав
і сягав часом глубоко,
Рипцю поважав високо
та своє при тім гадав.

Що робити? Хоч стара,
але покидати шкода...
Що там молодість і врода!
На молодшу ще пора.

Так три роки перебув
і хоч не обріс він салом,
хоч не став і ґенералом,
але фрайтром таки був.

X.

Вийшов з війська фрайтер Мирко
й зажурив ся дуже гірко:
що робити? що почати?
Ані хліба, ані хати!

Покрутив ся сюди туди
і у посла Скоропуди
став за писаря з потреби, —
мусів дбати сам про себе.

Посол сей був адвокатом,
аристо- і демократом,
буржуа, социялістом,
а в потребі й анархістом.

Як кому було потрібно,
все він боронив подрібно
параґрафом і крутарством,
людяністю і варварством.

За такі важкі прикмети
славили його ґазети —
він став послом і у Відни
боронив свій народ бідний.

Хоч платив він страх мізерно
але Мирко виграв терно,
що в такого патріота
бачив, як іде робота.

Бо у нас колись духовні
дбали про кишені повні
і лишили людям — духа
без чобіт і без кожуха...

А потому професори
йшли зі сьвітлом в темні нори
і лишили людям — кноти
для просьвітної роботи...

Аж настали адвокати,
перестав народ блукати;
тут процеси, де не ступиш,
і за гроші правду купиш.

А народ наш дуже добрий,
у війні, як лев, хоробрий,
і у мирі небезпечний,
любить процес безконечний.

Як не буком, то язиком,
як не лайкою, то криком,
все воює, з ким попаде,
для потіхи, для розради.

Хоч за бучі, за зневаги
вчить ся у тюрмах розваги,
він не дбає і, як брата,
любить свого адвоката.

Так любили й Скоропаду,
з ним і в пекло і до суду
і на віча і до бою
бігли земляки юрбою.

У такого оборонця,
наче у промінях сонця,
виростав Ревун на славу,
з ворогами на розправу.

І пан посол мав вигоду,
бо небавом у народу
виручав його завзятий
писар Мирко язикатий.

Де було потрібно мови,
щоби тріскали окови,
щоб покласти душу й тіло,
там ішов наш Мирко сьміло.

Не було народних зборів,
де-б не лаяв професорів,
і попів за їх деруньство,
і Ляхів за їх різуньство.

Тільки посла Скоропаду
величав, як спаса люду,
що забув на свої діти,
аби за народ терпіти.

Люди слухали науки,
плескали з утїхи в руки
страх подобалась їм сьмі-
лїсть
і відвага і заїлість.

А Ревун уже роззвірився
і на дїдичів замірився,
став про страйки научати,
як панів прогнати з хати.

А було село Підлуже,
що дрімало у калужі,
без опіки, без притулку,
наче сирота заулку.

Був там дїдич, ґраф Підлусь-
кий,
що пожер би нарід руський;
все писав, що він лїнивий,
хоч між ним він був щасли-
вий.

Там то сих наук про страйки
слухали, як дїти байки,
і село, що вічно спало,
скрикнуло: „Платять за ма-
ло!"

У жнива зробили бучу
і у бійку неминучу
затягли людий зі сотку
на забаву на коротку.

Бо який се страйк без бійки?
Наче танець без дурійки,
мов пиріг та без сметани, —
як без бука лад настане?

Страйк удав ся, мов весілє,
бо було в роботі кілє;
з бою вийшли три каліки,
мали памятку на віки.

Не грімка була забава,
та пішла по сьвіті слава,
бо усі ті вчинки сьмілі
Мирко описав у „Ділі".

І пан дідич до ґазети
написав про всі прикмети
Ревуна і гайдамаків,
про хлопців і всіх лайдаків.

І довідали ся люди,
що у посла Скоропуди
писар є, великий злістник,
анархіст і буревістник.

Всї пани його ганьбили,
та свої хвалу трубили —
і сам Мирко дивував ся,
що таким великим став ся.

Страйк — се играшка не про
ста:
тут жандарми і староста,
Львів і Відень і Европа —
всї не люблять бунту хлопа.

Не гадали Підлужане,
що на них нещастє гряне;
і Ревун не знав про лихо,
що ішло на нього тихо.

Раз іде він із каварнї,
оглядає слуги гарні,
аж тут суне сорок мужа:
всї селяни із Підлужа.

Разом ланцушками скуті,
ріхму, чорні, необуті,
йдуть сердеги у вязницю
як ягнята у різницю.

Із усіх боків сторожа,
із жандармів огорожа, —
ось тобі і страйк, Ревуне!
Бачиш, де громада суне?

Мирко глянув і покмітив,
що за похід він ту стрітив,
і страшенно люту допись
зараз вислав у часопись.

Був се крик і зойк розпуки.
на такі нелюдські муки;
був се гнів і рев могучий
на зневагу й глум болючий.

Тілько не згадав одного,
хто довів селян до того,
хто лишив їх без поради,
на поталу без пощади.

Але в нас таких немало,
що голосять, що попало;
підпалять суху солому,
а самі біжать до дому.

Ой, зазнали Підлужане,
що на цїлий вік їм стане

того горя, тої муки
і зневаги і розпуки.

Місяцями у вязниці
тиняли ся, як кертиці:
Мирко став народолюбцем,
а громада душогубцем....

XI.

Ох, мій Боже, як то в нас!
Все біда йде за славою!
Мусиш спати, тай нераз,
хоч і славний, під лавою.

Людям вірно все служи,
з охотою однакою,
а в холяві ніж держи,
бо прискочить з ломакою.

Та найгірші вороги
ті, що звав ти їх другами,
що чванять ся навкруги
лиш своїми заслугами.

Ти поміг їм у людий
промовами огнистими,
величав за хліб твердий,
і сьвятими і чистими;

а вони такі сьвяті,
що у пекло аж просять ся,
на устах слова пусті,
і з сим крамом скрізь носять
ся.

Мирко довго ждав і ждав,
щоб і посол подякував,
красшу плату за те дав,
що йому все надскакував.

що в огонь за ним іпов
з палицею готовою, —
і діждав ся: лист прийшов,
та не з грішми, — з вимовою:

„Киньте, панцю любий, раз
сї хитрощі не лисячі!
Я лиш трачу через вас
і клїєнтів і тисячі...”

Ревуном аж потрясло:
„Знаю! втратив Підлуського,
бо я збунтував село —
се у посла у руського?!

„Ах, ти злодію масний,
мало гроший нажер ся ти?!
І тепер ти ще гнївний,
що з дідичем задер ся ти?!”

І махнув йому за се
лист довженний з обидою,
та від нього вже на все
відвернув ся з огидою

Просто з міста почвалав
то селами то луками
й кого стрітив, научав
таємними науками.

Кождий слухав новини,
що всї посли нечеснії,
що злодії всї пани,
а свої ще облеснії.

Скоропуда перший з них:
дуже скоро надумав ся,
виріс на хлопах дурних,
а з панами покумав ся...

Та в Підлужу хтось доніс,
що за речі розсївано
і Ревун як стій залїз
у біду несподїввано.

Тут його жандарм зустрів
на розмові з громадою,
взяв сердегу і повів
у містечко з парадою.

А в містечку завели
патріота народного
у тюрму і там замкли
нещасного, голодного.

Ту пізнав ся він тепер
з народними злодіями,
і у нього дух завмер
із усіми надіями.

За богато і нараз
горя-лиха зібрало ся,
чар житя в души погас,
серце в куснї пірвало ся....

Ждав він тиждень і тужив
за волею й печеною;
розважав, як всім служив
з порожною кишенею,

як він плакав у кутку
над волею народною, —
і рішив ся вмерти ту,
ще й смертию голодною.

Три днї зупи в рот не брав,
аж судї всї журили ся,
вже на силах гет охляв,
тілько очи сьвітили ся.

Написав єще листок,
попращав ся із Рипцею,
щоби Бог за кождий крок
відплатив їй сторицею,

і чекав на смерть готов...
Та суд його помилував,
і провини не найшов
і до зупи не силував.

Тут і Рипця в добрий час
надіслала даруночок,
сто корон на перший раз,
щоб не згинув Мирцуночок;

і Ревун за день віджив,
тілько серце смутило ся,
за спокоєм дух тужив,
і сумлїнє журило ся.

Що менї се за житє!
Чи хто працю добачує?
Тїтка поміч подає,
а народ лиш розхвачує.

Та в тім смутку не забув
розтрубити ґазетами,
сю біду що перебув,
з геройськими прекметами

І дізнались земляки,
що на Руси є мученик;
жаль і радісні думки
бухли в душах засмучених...

XII.

По тяжкій та гіркій
службі він пішов до брата:
тут і харч і тепла хата,
тут вигода і спокій.

А при тім увесь дім
розвеселює ту птичка:
братової се сестричка,
панна Оля, люба всім.

Хоч би ти з гризоти
жити вже не мав надії,
все своячка ся уміє
втіху в душу навести.

В голові все нові
збитки, видумки дитинні,
все сьміють ся сї невинні
очи карі та живі.

У садку в холодку
Мирко часом спати ляже,
а вона йому замаже
губи соком з чоснику.

Він лежить, любо снить,
так би спав собі ще ранком,
Оля йде вже з повним збанком,
лле на ліжко і кричить.

Та за се принесе
аж до ліжка добру каву
і пічне якусь цікаву
мову, що його гризе.

„Чому ти сї листи,
що їх дістаєш від Рипції,
у якійсь ховаєш скритції,
що не можна їх найти?

І чому на саму
згадку про часи у школї,
та такої злої волї,
що зробив ти і кому?

Що ти втяв, що ти став
тілько фрайтром за три роки?
І чого лиш тиснеш боки,
а до праці не цікав?

Ти не зух! ти лїнюх!
До роботи за лїнивий!
Все кричиш, що нещасливий,
а з дармованя аж спух!"

Так плете і пусте
і розумне без пощади,
що аж Миркови з досади
волос у гору росте.

Він сумний, не гнївний,
усьміхає ся до Олї:
гарна, як та квітка в полї,
лиш язичок страх верткий.

А таке то пухке
та веселе сотворінє,
що зворушило б камінє,
не лиш серденько мягке.

Вечером за двором,
де съпівають соловії,
Мирко все снує лиш мрії
за змарнованим добром.

Раз вона, як серна,
бігала поміж грядками,
а він лапав уличками,
кликав: „Зачекай, дурна!

Зачекай! не втїкай!
Щось тобі сказати маю:
Олю, я тебе кохаю!
Я загину! ти мій рай!"

„Що ти хоч! Не мороч
голови менї на дармо!!
Як тобі так дуже парно,
то іди і в воду скоч!

Чим ти є? Що твоє?
Де твої високі школи?
Я за фрайтра? Нї! нїколи!
Чи всї в тебе дома є?..."

— То ти так?! Я свояк —
і до мене се ти кажеш?
Не питаєш, слів не важиш,
думаєш, що я дурак?

„Може нї? Ти менї
не забеш чим небудь баки!
Слів огнистих від бурлаки
я не прийму, бо дурні!"

Мов нараз сьвіт погас
зблід наш Мирко, як хусти-
на;
вже сварить його й дитина,
що він трут і галапас.

— Ти мовчи! не кричи!
Чим я буду, ще побачиш,
і колись ти ще заплачеш,
що хотїла допечи...

Та вона, вже гнївна,
тілько подивилась грізно:
„Нї вже, Мирку, вже за пїз-
но!
З тебе не буде хісна!"

Він стояв, аж зівяв:
ще такого не бувало,
щоб дитя його навчало,
відповісти їй не знав.

Що за рот!... Весь народ
славить Мирка за роботу,
за посьвяту, за охоту,
що терпить, як патріот, —

а ту гусь, що за Русь
нї хвилини не терпіла,
Мирка вчити захотїла!
Почекай, я відплачусь!

Допекла ся мала
Миркови і таки дуже,

а вона собі байдуже,
десь у сад сама пішла.

XIII.

Знудило ся Ревунови
слухати такі обмови;
адже справді він здоровий,
ще заробить сам на хліб,

Він покинув свого брата
і душа його завзята,
на огонь, як піч богата,
забажала знов борби.

Бо чого даром сидіти?
Красше за народ терпіти,
щоб не лаяли і діти
дармоїдом, лїнюхом.

Адже можна у народу
заробити нагороду,
жити ворогам на шкоду,
мати і собі хосен.

І найшов Ревун собаку,
мала масть, якусь трояку;
і до Рищї на подяку
із дарунком сим прийшов.

Знав він серденько дївоче,
що лиш вірности все хоче
і символ такий охоче
прийме з Ревуном у дім.

Тїтка втішила ся ними
і хвальбами голосними
та котлєтами масними
зараз приняла обох.

І зажив Ревун на ново
в тїтки Рищї, їв здорово,
та чекав, коли їй слово
скаже важне, не пусте.

І найшов таку годину,
що сказати міг новину,
та своїх жалїв причину
і до Рищї обізвавсь:

„Тїтко люба! добре знаю,
з ким я тутки дїло маю;
ви дасьте для свого краю
і майно своє і кров.

Поможіть менї з пів року
осягнути цїль високу,
бо не ступлю, анї кроку,
як не подасьте руки.

Хочу мати для поради,
на науку для громади
і на кару без пощади
свій орґан, щоб звав ся Бук.

Хоч сей титул ґудзоватий,
але зміст у нїм богатий;
зараз видко, що завзятий
і виразну має цїль.

Я покажу, що за штука
може вийти з мого „Бука"
і яка для всїх наука
по Вкраїнї попливе..."

— Добре! — каже тїтка мила, —
я й сама таке б робила,
як би знала, та не сила —
я дам гроші, ти пиши!

Що за міць є у любови!...
А при грошах все готове:
на Різдво вже на Христове
появив ся перший Бук.

Був се справдї Бук завзятий,
довгий, грубий, ґудзоватий,
бук словесний, язикатий,
що де вдарив, був синець.

Бив сей Бук, куди попало,
аж краянам лячно стало, —
ще такого не бувало
хто би так без серця бив.

Та читали радо Бука
і не знали, що то скука:
тут було житє і штука,
штука лайки без кінця.

А ся штука в нас на Руси
люба всім, бо ми не труси;
а нагоди і покуси
до сварок богато в нас.

От тепер і Скоропуду
за зневагу і облуду
потягнув до свого суду
лютий Любомир Ревун.

Дав йому таке почесне,
справедливе, необлесне,
дав таке сьвідоцтво чесне,
що народ аж застогнав.

І що місяця у Буку
Скоропуду брав на муку,
словом бив його без гуку
на потїху ворогам.

Тай діждав ся незабаром,
що не лаяв посла даром;
посол, мов спечений жаром,
ласки в Ревуна просив.

Підсилав йому данину,
та в злу вибрав ся годину
і наставив тілько спину,
щоб Ревун на ново бив.

Тут до сойму йшли вибори,
а народ невчений, скорий,
в те, що пишуть редактори,
вірить, як в письмо сьвяте.

Скоропуда без мандату
міг велику мати втрату
і післав би грубу плату,
щоб страшний Ревун мовчав

Та не повелось бідацї,
шкода чести, шкода працї,
бо такому гайдамацї
рота грішми не замкнеш.

„Ну! нехай! — сказав меценас —
хоч дурак на глум бере нас,

та народ наш не зведе нас,
давних вибранців своїх".

Помилив ся! Так бувало,
як на Руси лиш свитало,
а тепер не так настало:
Ревуни в гору пішли...

XIV.

О, ви галицькі вибори!
Празнику що кілька літ!
Будять ся поля і гори
і про вас говорить сьвіт.

Кілько лиха, кілько крови,
кілько сварки, кілько слів
про недолю і окови,
про скажених ворогів,

а потому всї втихають,
на гаразд зі Львова ждуть,
визирають і зітхають —
ні, нема, — і спати йдуть...

Надійшло виборче сьвято
і тепер в Галичину;
кандидатів скрізь богато,
всї ратують вітчину.

Мирка се не дратувало:
все одно, чи той, чи сей,
тілько гриз його немало
Скоропуда фарисей.

Як?! він знову кандидує,
знову людям баки бє,
що народ терпить, бідує,
а він сам шампани пє!

О, пожди но, галапасе,
дам тобі твердий оріх!
Гет, за двері меценаси!
Маємо людий своїх!

У Підліжу там під гаєм
жив знакомий Мирка, свій,
він колись був поліцаєм,
звав ся Бурий Онуфрій.

Процесович, забіяка,
аґітатор, галатин,
у Поляків гайдамака,
але Руси вірний син.

„Бука" знав він як молитву,
сам нераз писав у Львів,
а язичок мав як бритву,
страшно різав ним панів.

Хоч нераз і пробрехав ся,
і до бійки мав талан,
та у посли він не пхав ся,
мав повагу у селян.

Аж тепер Ревун завзятий
витягнув його на сьвіт,
сам поклав у кандидати
і поїхав у повіт.

Не оглянувсь Скоропуда,
всюди самі вороги;
дурні доказали чуда,
всї за Бурим навкруги.

Скрізь по селах видко Бука,
всюди Бурий і Ревун,
всюди та сама наука:
„Скоропуда Лях-дерун!"'

„Слухай, хлопе! Лихо буде!
Твого носа там не сунь!
Хто захоче Скоропуди,
той на віки буде хрунь!"

Кинув ся й меценас жваво
між селян і між попів,
всюди розмовляв ласкаво,
всюди боронив хлопів;

та у слід за ним ходили,
як ті мари вороги;
що посіяв, скородили
і ганьбили без ваги.

Надійшли самі вибори,
наче жнива для селян;
у містечку два табори,
тут господар, а тут пан.

Годі знати, як то буде;
всї перечать ся, гудуть;
справу рішать два-три люди
що за тим чи сим підуть.

Жде громада, галасує.
поки сходять ся пани,
і не бачить і не чує,
що хтось їде на кони.

Зліз, пустив коня самопас,
джергу зняв і зараз зник.
Певно стане тут на попас —
та чого-ж так люди в крик?

„Гей! дивіть ся! Ото файно!
Ха-ха-ха! І хто се був?
Де подів ся? Прочитай но!
Хтось на хрунїв не забув!"

Обступили люди шкапу
і регочуть ся, що страх!
Оглядають, наче мапу,
і читають по складах.

Шкапа сива, немоторна,
ледви ходить по землї,
а на шерсти напись чорна:
„Се для хрунїв на дреглї"!

Де не взяв ся у громадї
і Ревун та заревів:
„О! пани селянам радї!
Се меценас їм привів!"

Сьміх у містї і забава!
Кождий шкапу оглядав,
Але виграла і справа:
ґазда Бурий послом став.

Се Ревун таке придумав —
хитрий з біса! знав народ!
Та нераз уже біду мав
і тепер замкнув свій рот.

Скоропуда повалив ся —
більше Мирко не хотів,

хитрощами не хвалив ся
і поїхав знов домів.

Але слава не пропаде!
Стала скоро голосна:
чули всї про мудрі ради
і кобилу Ревуна.

XV.

Мирко заслужив собі
відпочинок по журбі;
славним вже його зробила
сухоребра ся кобила.

Але що зі слави в нас?
Радість на короткий час.
Тут же треба далї в потї
мучити ся при роботї

Всякі забаги лиши,
лиш до „Бука" все пиши:
праця пильна і завзята,
та слаба за те заплата.

Вже нїхто так не ганьбив,
ворогів у лоб не бив,
не кидав ся з гуком-стуком,
як Ревун зі своїм Буком;

та народ хвалив, читав,
і на вус собі мотав,
а прийшло ся гроші дати,
обійди ся без заплати!

Мирко гриз ся що число,
бо довгу вже наросло,
й дивував ся: що за штука,
не боять ся люди й „Бука".

А тут дома щось не те:
Рипця щось таке плете —
треба з хати утїкати,
або марно пропадати.

Мирко ходить і мовчить,
Рипця ходить і кричить,
що в людий не хоче ласки,
най лиш знають обовязки.

І не доповість: які,
чи солодкі, чи гіркі, —
адже Мирко вірно служить,
так чого ще баба тужить?

Каже: „Мирку, я тебе
дуже люблю, як себе,
але ти застанови ся
і в будучність подиви ся!"...

І піде стара собі
сяде тихо у журбі.
щось ще шепне баламутно
і заграє страшно смутно.

Мирко дивить ся: біда!
Втїк би радо, та куда?
Так було тут любо-тихо,
а тепер на! маєш лихо!

Чи не збрикалась стара?
Не із лиха, а з добра

так чогось то захотіла
чи для серця чи для тіла.

Ще він не поміркував,
що за горе чорт наслав,
як тут Рипця відмінилась
і на диво розщедрилась.

Все купила: і кожух
і одежу й капелюх,
черевики, гарне білє, —
мов для Мирка на весілє.

Все те в шафах він найшов
і питав ся, що се знов?
Се чиє? — спитав він грубо.
„Се твоє" — сказала любо.

— Тітко, я не знаю сам,
що за те я тітці дам.
Деж такі страшні видатки
на одежу, на манатки...

„Мирцю, Мирцю золотий!
Як би ти не був пустий,
ти би знав жіночу душу
і що я робити мушу.

Мирцю, слухай і розваж!
Дім сей мій, а був би наш,
як би ти... та шкода слова,
за любов прийде обмова"...

— Панно Рипцю, се не жарт?
Деж я стільки гроший варт?
— „Ах, Мирцуню, ще й питаєш!
Ти собі ціни не знаєш...

Що мені з мого добра,
коли я вже за стара!
Проміняла вік на мрії
і не маю вже надії"...

Гм! подумав молодець,
бачу, йде вже мій конець
Та най буде божа воля,
як така вже моя доля!

— Панно Рипцю, не грішіть
і сумні гадки лишіть!
Не зрікайте ся ще сьвіта!
Ви ще жвава є кобіта!

„Ти жартуєш?" — Бігме, ні!
Ви подобались мені! —
„А чому-ж не скажиш ясно?
Ах! як се булоби красно!"

Панно Рипцю золота!
Се у мене гризота!
Я кавалєр не заїлий,
тілько так чогось несьмілий...

„Ти несьмілий! Ну, тай сміх!
Та таке житє то гріх...
Хоч я тиха, осторожна,
але далі так не можна"...

Мирко вуса круть і верть:
тут тобі вже, хлопче, смерть!
Га, що діяти? От щастя!
Але й Рипця ще придасть ся...

— Тїтко, я не самолюб,
завтра возьму з вами слюб...
— „І ще нинї, хоч ми самі,
викаєш менї, як мамі”.

— Добре Рипцю, не журись
і весело подивись!
Най помалу я привикну,
то тобі вже тілько тикну.

„Мирцю, Мирцю золотий!
Ти усе такий пустий!
Вір менї, що я вже гибла,
так мене журба пришибла.

Я тебе люблю давно
і гадала все одно:
Я-ж тобі далека кревна,
але жінка близка й певна.

Ну, не думай, пожартуй!
Наречену поцїлуй!
Ох! мій Мирку! ох, мій мужу!
Я тепер уже не тужу!”

І обоє в губи цмок!
що аж песик з лїжка скок;
не пізнав, що се тут сталось,
а то двоє покохалось.

Рипця вже тепер була,
наче дївчина мала:
бігала, співала, грала,
або Мирка цїлувала.

Але слюб ізза дрібниць
відложили до мясниць,
щоб усе було готове
до досмертної любови.

День за днем минає, йде,
Мирко вже привик і жде,
жде, як вязень, що в мясницї
йде на віки до вязницї.

Що робити? Взяв — неси!
Женить ся не для краси;
троха молодости шкода,
та за се яка вигода!

Аж тут доля, як на злість:
наднесла цїкаву вість:
панї Гандзя повдовіла,
Гандзя красна, люба, сьмі-
ла!...

В Мирка мов ударив грім:
адже в Гандзї красший дім!
Гандзя гарна, має сина!
Ох, гірка-ж, моя година!

Зараз написав єї
про гіркі свої жалї,
що вона вдова нещасна,
а така ще люба й красна...

А при Рипцї аж пожовк,
посумнїв, затих, замовк:
Що робити? От пригода!
Рипця жде вже! Гандзї шко-
да!

Так то доля навісна
жартувала з Ревуна,
поки вивела у люди,
та про се ще далї буде.

XVI.

Вже всї за плечима;
Рипця блискає очима,
а Ревун сумний, сумний
і на цїлий сьвіт гнївний.

Коли чує, а у Віднм
доживає рік послїдний
рада послів, а потім
знов вибори, втїха всім.

Ох, колиб то послом стати
і у Відни погуляти,
погуляти за весь вік,
то віджив би чоловік!

— Слухай, — каже він — кохана!
Не виходиш ти за пана,
нї урядник я, нї піп,
тїлько дармо їм твій хлїб.

Не спішім ся, нас лиш двоє,
зачекаймо ще обоє,
може доля пощастить
і посольство прилетить.

Я звину ся, ти поможеш,
троха гроший ще доложиш,
а я сам на все готов,
в бій полечу стрімголов.

Як потім то гарно буде!
Можна вийти межи люди:
жінка посла!... Красний сон!
А тепер я вітрогон...

Рипця слухала, зітхала,
але Ревуна кохала:
„Добре, — каже — попробуй
їдь на села й кандидуй!"

І поїхав Мирко втїшний,
справджувати сон роскішний
в сей округ, де Бурий був
і де славу роздобув.

Знов приняв ся працї труду,
щоб звалити Скоропуду,
збори скликував і там
говорив таке хлопам:

„Я народ наш ще з дитини
і по ночах і за днини
всюди пізнавав, де міг,
щоб йому потім поміг.

Покінчив я, правда, школи,
та панком не був нїколи;
не хотів я жити з вас,
як учений галапас.

І у війську був три лїта
та богато бачив сьвіта;
знаю, що за розкіш ґвер,
мало сам з біди не вмер.

А потому жив я з вами,
з мужиками, не з панами,

побивав ся за хлопів,
хоч люблю я і попів.

Вчив людий, де був, а далї
я карав ся в криміналї —
за кого ж то? За народ!
бо я чесний патріот!

А потім писав я Бука,
щоби сьвітло і наука
поміж вас на села йшли
і до щастя довели.

Зі своєї я кишенї
сипав гроший повні жменї,
щоб той Бук не випав з рук,
щоб наш ворог тріс і пук!

Так я мучив ся роками,
бо ішов лиш з мужиками,
а тепер я вже доріс,
щоб тягар ще більший ніс.

Як я стану послом, люди,
коли ваша ласка буде,
я за хлопа дам і кров,
аби він лиш був здоров.

Всюди по краю злодії —
пан нічого їм не вдіє,
бо він сам в людий краде
і з панами пити йде.

А я хлоп, хоч, звісно, вчений,
хлоп завзятий, запечений;
знаю, що потрібно вам;
я добуду все і дам!!

Перше: треба скасувати
всї податки і всї плати!
Друге: панські всї лани
мають мати Русини!

Бо на сих ланах робили
наші предки до могили;
тут є наша кров і піт
вже від тисяч — тисяч літ.

Третє: справа оборони;
війско стоїть мілїони!
Але на що війско є?
Хто родив ся, най жиє!

Слухайте-ж єще ласкаво!
Хлопе, де є твоє право,
твоє право, твій закон
і житє без перепон?!

Ти бідуєш, ти горюєш,
в собі вже душі не чуєш,
а заплата: голий борщ,
Сядь і тілько брови морщ!

Ох! бо й є чого журитись,
як довкола подивитись!
Скрізь неволенька гірка!
Всюди кривдять мужика!

Я, панове господарі,
як то сонце в чорній хмарі,

хтїв би вас огріти всїх,
любих братчиків моїх;

але вам потрібно лїса,
а лїсів у нас до біса!
Та чиї вони? чиї?
Анї ваші, нї мої!

А худібка ваша блудить,
білим сьвітом ходить, нудить,
багне травки — і нема,
а ту йде тяжка зима!

Все те треба вам набути!
Требаж знати, треба чути,
де в кого найти усе,
що вам щастє принесе.

Я готов іти до бою!
Не поможу головою,
то поможу кулаком,
всюди з братом мужиком!...”

Ех, та де я годен, брате,
то списати, розказати,
як Ревун хлопів любив,
як панів язиком бив.

Се цїла нова наука,
не наука, але штука,
хлопа словом потягти
до великої мети.

Тут і Бурий на підмогу
людям вказував дорогу
як перемогти біду
і дійти до гаразду.

„Скоропуда все дурив вас
і за ніс лише водив вас;
а Ревун є наш, не пан,
він лиш вибавить селян!”

І пішли по селах збори,
кинулись аґітатори,
говорили день і ніч,
будували Русь і Січ.

Всюди і Ревун балакав,
сердив ся, ганьбив і плакав,
радив, тїшив ся, учив
і хвилинки не спочив.

Аж змарнїв він, бідачиско!
Та жнива були вже близко,
день виборів вже ось-ось!
Ах, коли б лиш повелось!

Як він ждав нетерпеливо
на сю днину, на се жниво
Вже захрип, затих, замовк,
і похнюпив ся й пожовк.

Господи, коли не вдасть ся,
не втечи вже від нещастя;
Рипця жде вже — пропадай!
Хоч за море утїкай!

Та ласкавий Господь з неба
знає, що кому потреба:

Скоропуда бороздив,
але Мирко побідив.

І пішли тепер сьвітами
пильні письма, телеґрами,
що дістала Русь сумна
пана посла Ревуна.

Втішили ся Рипця й Ганна
і країна безталанна
і родина, що народ
знає, хто є патріот.

Тїшив ся і Мирко славний,
що тепер він муж державний
виплив наче із води
і не знати ме біди.

XVII.

Жде вже Рипця три неділї,
ходить, сердить ся, кричить,
анї гадки про весілє,
Мирко чує все й мовчить.

Щось у себе порядкує
і розносить по хатах;
вже і „Бука" не друкує,
лиш нишпорить по кутах.

Далї Рипця не втерпіла:
„Як же буде? Говори!
Через тебе я збіднїла,
але ти і все бери — — "

— Рипцю! — каже Мирко зараз, —
бачиш добре: я не втік,
але вінчанє амбарас,
відложім його на рік.

Не жадаю в тебе ласки,
але хто сплатить довги?
Маю ріжні обовязки,
як кайдани у ноги...

Рипця зблїдла і пожовкла,
мов би в ню ударив грім,
та не втихла, не замовкла,
а скричала на весь дім!

Гет менї з моєї хати!
Йди і иньших вже дури!'
— Рипцю! — став Ревун казати —
Я пан посол! не свари!

„Ти пан посол?! Ти пройдисьвіт
вітрогон і дармоїд,
волоцюга і дурисьвіт,
що вже дуриш десять літ!
І вхопила пачку Бука,
кинула йому у ніс:
„А то злодій! то гадюка!
Чорт менї його надніс!"

Тут і пес зіскочив з крісла
та до Мирка навпростець,
Рипця ще дверима трісла,
і весілю вже конець.

Мирко тихо, полїтично
взяв цилїндир і пішов.
Так то страх непоетично
вмерла довга ся любов.

Рипця все зафантувала:
і сорочки не дала,
тиждень річи продавала,
місяць спати не могла.

Тимчасом Ревун невірний
у вдовички Гандзї був,
і ласкавий і покірний,
мовби війско вже забув.

Був недовго, привитав ся,
сїв на хвильку, потїшав,
і поважно попращав ся,
бо у Відень поспішав.

Тай поїхав у столицю,
ратувати вітчину, —
і забув ту про вдовицю
і про Рипцю навісну.

Гарний город, добре пиво,
хмара привітних дївчат,
всї знакомлять ся так живо,
всї з тобою за пан брат.

Мирко зараз для науки
вчительку собі найшов,
щоб навчила та без муки,
слів нїмецьких і розмов.

Панна Міцї вчила славно
Мирко память, що міг,
цїлував її поправно
і казав: "Ich liebe dich!"

Сам же дома часто пізно
перед зеркалом ставав,
розводив руками грізно
і до стїн так промовляв:

"Hohes Haus! Bei uns im Lande
wird es einem heiss und kalt:
dorten wuetet eine Bande
wilder Rauber, wie im Wald"...

Чи "im Walde" — чи "in einem"
поправляв себе. — Біда
з тим язиком незвичайним—
мова страх тяжка й тверда!

І ніяк не переможеш
тих учених перепон!
Головою тут наложиш,
будь ти й мудрий Соломон...

Він тому й не відзивав ся,
слухав инших і дрімав;
до роботи вже не рвав ся,
і охоти вже не мав.

Тілько як настали бучі,
довгі спори день за днем,
таланти його блискучі
вибухли страшним огнем.

Він тодї ревів страшенно,
бив у лаву патиком
і прискакував скажено
до мінїстра з кулаком.

Не настала з того зміна,
не піддались вороги, —
„Ще не вмерла Україна!"
залунало навкруги.

Мирко вискочив на лаву,
правив хором, як із нот,
і потряс цїлу державу
піснею на цїлий рот.

Ще такого не бувало,
як пливе старий Дунай:
наше слово залунало
і збудило рідний край.

Всї мінїстри, всї народи
забалакали про гнет
і про наші кривди — шкоди
тай пішли собі в буфет.

Але Мирко став героєм
і народним співаком,
що на ворога йшов боєм
з піснею і кулаком.

XVIII.

Важна пісня і слова,
але дїло ще важнїйше;
сильна мудра голова,
та кулак бє ще сильнїйше.

Ти мінїстрам говори,
як податники бідують,
говори, як до гори,
мов оглухли і не чують.

Ти до них іди з плачем,
підходи з усяких боків,
то потїшать — колачем,
що дадуть за десять років.

Хто сильнїйший, з тим ідуть
а хто слабший, най і гине!
Нагороду ще дадуть
тому, що другого кине.

І душі у них нема,
анї серця, нї сумлїня!
Ти проси і плач — дарма,
бо мінїстри всї з каміня.

Ходиш, дивиш ся на них
і кулак в кишени дусиш;
так би гримнув навісних,
але що! терпіти мусиш.

І терпіли всї посли,
хоч і лаяли що сили,
вже з поклоном не ішли
і пощади не просили.

Тілько Мирко аж кипів,
як побачив з них котрого;
відвертав ся і сопів,
бо свербіли руки в нього.

Та прийшло ся, день настав,
пан мінїстер мав промову,
щиру правду вивертав
на брехню якусь здорову.

Не згрішила жадна власть,
все в Галичинї в порядку,
уряд зробить, уряд дасть,
уряд має щиру гадку...

Слухали посли сих слів
і кричали, як на муках:
„Рознесемо брехунів
не на списах, а на буках!"

А Ревун се як почув —
до мінїстра та до чуба!
Раз лише його махнув
і сердезї вибив зуба.

Крикнув люто: „Щоб ти знав!
Я тобі заткаю пельку!"
Зуба із землї підняв
і сховав у камізельку.

Пан мінїстер вже замовк,
та зірвалась люта буча:
кождий посол бив і товк,
тут різня вже неминуча.

Рада вибраних мужів
одуріла, ошаліла,
замінилась на вужів
і словами сьвіт троїла.

Мирко на конець не ждав,
вийшов нишком із громади:
„Все одно! — собі гадав —
буду бити без пощади!

Я виборцям так прирік
і дотримаю їм слова!
Най пропаде чоловік,
слово посла — не полова!”

День минув, а вечером
слава вже пішла сьвітами
про мініѕтра і погром
і про Мирка з Кулаками.

Всї ґазети, як воли
на торговиці, ревіли,
телеґрами в сьвіт ішли,
люди як чмелї гуділи.

На всї спусти й заставки
Мирка лаяли й ганьбили,
тілько рідні земляки
боронили і хвалили.

І здобув Ревун собі
знову славу в нагороду,
на розраду у журбі
і на користь для народу.

Бо хоч важні є слова,
але діло ще важнійше;
добра — мудра голова,
та битє нераз мудрійше...

XIX.

Проминули бурі, бучі
і наради всї тріскучі
тай державну раду славну
розпустили по краях.

Мирко вибрав ся в дорогу
у Галичину убогу,
щоб сказати, справу здати,
що у Відни він зробив.

До виборців він спішив ся,
бо просили, щоб рішив ся
стати паном отаманом
на усю Днїстерську Січ.

Їхав він на віча — збори,
і не думав про гонори,
але люди наші всюди
люблять послів, як батьків.

Мирко дивить ся: кіннота,
виїхала десь зза плота,
з хоругвами і стяжками —
всї цвитуть, як мак, як сад.

Ревуна повеличали,
славно! славно! закричали
і ґальопом, хлоп за хлопом,
почвалали наперед.

Тут нараз чи то гармати
стали замки розбивати?
Гуки стріли згомонїли,
рвали землю моздірі.

Під'їзджає Мирко близше,
із утїхи ледви дише,
а тут крики і музики
аж лунають навкруги.

Придивляє ся громадці,
що чекає на рогатці:
то селяни-громадяни
з хлїбом сілю тихо ждуть.

Скочив Мирко з воза жваво,
поклонив ся всїм ласкаво
і привіту від повіту
вислухав ту зі слїзми.

„Честь і слава вам, наш пане!
Не забудуть вас селяне!
Ваші муки, ваші руки
роздобудуть нам гаразд".

Мирко сплакав так приємно
і подякував всїм чемно
за похвалу та помалу
взяв у руки хлїб і сіль.

Вдарила музика марша
і громада, та, що старша,
у містечко недалечко
пана посла повела.

Тут у салї стиск народу
жде на свого воєводу:
Розступіть ся! та дивіть ся!
Славно! наш Ревун іде!

Вийшов пан Ревун високо,
поклонив ся всїм глубоко
і промову пречудову
просто з серця всїм сказав:

„Люди! честь менї велика,
що народ мене закликав!
Сеї днини і години
не забуду я по вік!

Честь і вам, панове други,
що шануєте заслуги,
що за труди все і всюди
величаєте батьків.

Видко зрілість, видко поступ
бо до вас найшла вже доступ
полїтура і культура,
вихованє і гаразд...

Щож я з Відня вам привожу?
Чим я похвалитись можу?
Не богато на се сьвято
тай не мало я привіз.

Невеличкий се дарунок
та великий поратунок
у гризотах у роботах,
у недолї мужика.

Гризли нас ворожі зуби,
доводили до загуби,
ваше мясо рвали ласо,
проливали вашу кров —

і не мали ви нікого,
щоби вибив хоч одного!
Я наважив, пику спражив —
гляньте: се мінїстрів зуб!"

І підніс його високо,
показав з верха і з боку,
щоб селяне, хто лиш гляне,
бачили, що він здобув.

Мов би вовк доскочив стада,
так зворушилась громада,
всї кричали, звеличали
пана посла Ревуна.

Славно! славно! Гомін, крики
і триюмф такий великий,
що у місті літ зо двісті
стілько крику не було.

А потім пішла забава,
танці, пиво, ріжна страва,
пили, їли, гомоніли
і співали пізно в ніч.

Все весело, все так гарно!
Ах, Ревуне, ти не марно
на сім сьвіті і в повіті
працював богато літ!

Тільки як запіли кури,
здобутки усі культури:
поступ, штука і наука —
спати все пішло домів.

Мирко вибрав ся до дому,
сів на возі у солому
й тихі мрії та надії
душу обняли його.

Котить ся візок по поли,
а Ревун іде до школи
і невинні та дитинні
збитки згадує свої.

Згадує латину, греку,
миши, Гандзю, небезпеку,
Рипцю милу і кобилу,
Скоропуду, страйк і все.

Боже! от як віщували!
Як карали, висьмівали!
А прийшло ся, повело ся —
він тепер у всїх герой!

Ще коли-б найти подругу,
щоб забути вічну тугу, — —
можеб Ганну безталанну, —
і солодко задрімав...

XX.

Чар минув, як не був,
і Ревун спочив по праці;
зажурив ся, засмутив ся,
бо гірке житє бурлаці.

Хто жиє, все снує
мрії гарні і надійні,
за забаву дасть і славу,
за любов літа спокійні.

Сумував, горював,
що такий сей сьвіт широкий,
а він бідний, як послїдний,
сам, без жінки, одинокий.

Ох! любов, бистра кров
вже чого не накоїла!
Скілько перцю дала серцю,
скілько клопоту для тіла!

І спімнув, аж зітхнув,
Мирко молодечі літа,
ті забави не для слави,
тиху працю не для сьвіта.

Ах! було й поплило
тихе щастє за роками,
як у школї, ще в неволї
він кохав ся з кухарками.

Як то раз в давній час
він ходив на вечерниці;
хоч бояв ся, закрадав ся
до Ганусї молодиції.

Ті роки, як хмарки,
розплили ся так борзенько!
Тілько спомин, наче гомін,
грає в серцю ще тихенько!

Вже гадав, вже складав
в голові думки прокляті:
панні Рипці ,старій скрипці,
за маєтки серце дати;

та якось не звелось,
Бог не допустив до згуби;
кандидаток ще достаток;
є й такі, що мають зуби.

„Ах! коли-б я не згиб,
ще за жінку возьму Ганну!
І молодша і солодша,
завстидає ще і панну!

Вже вона не бутна,
знає честь мені віддати!
І моторна і проворна —
вміє грошики складати!

Не сварить, а варить!!
Так не знають і у Відня!
І богата! є і хата!
Ах, моє ти серце бідне!"

Зажуривсь, похуливсь
бідний Мирко: що робити?
Серце мліло, захотіла
знову Гандзю полюбити.

Він пішов і найшов
дома Гандзю карооку,
Гандзю жваву і ласкаву,
Гандзю круглу і широку.

Гандзя вже стереже
слави дому, як пристало,
та за Мирком знову зирком,
як колись-колись бувало.

Тут синок в руку цмок!
Мирка сам цілує в руку!
Хлопець сильний, чемний,
пильний,
любить школу і науку.

Мирко рад, що тут лад,
по головці сина гладить
і в гостині три годині
довгу бесіду провадить.

Ех! давно так воно
скучно — тихо не тягло ся,
та з роками з вдовичками
жартувати не яло ся...

І пішов, як прийшов,
а за тиждень знов відвідав;
у вдовички-молодички
вже лишив ся і обідав.

Так він їв і сидів
все частійше у Ганусї
всї прикмети і котлєти
розважав у своїм дусї.

Боже мій! Весь спокій
забирала Гандзя жвава!
Все з далека — небезпека —
але все яка цікава!

Ех! яка се гірка
та погана людська звичка!
Нї свободи, нї вигоди, —
тут пан посол, ту вдовичка...

Мирко йде, Гандзя жде,
рада-б дуже дещо знати
і за Мирком далї зирком,
та не хоче він сказати.

Аж тут раз в добрий час
він приходить та з букетом,
Гандзя втїшна і розкішна
зараз приняла бенкетом.

Мирко пє і снує
давні мрії молодечі,
пє на спрагу, на відвагу,
і говорить дивні речі:

„Бо то я... бо семя
мій ідеал вже від давна,
а ви, панї, ви, кохані,
господиня люба, славна...”

— Мирцю мій! кицю мій! —
Гандзя не дала скінчити —
Я не знаю... пропадаю...
я не можу вже і жити!...

„Справдї так? Ох, і як
любо чути таке слово!
Так рішім ся, поберім ся
і любім ся ми на ново!

— Любку мій! Дзюбку мій!
А віка менї не згубиш?
Все, що маю, дам, не дбаю,
але чи на правду любиш?...

„Не питай! Ти мій рай!
Ах! ті очи! ах! ті губи!
Я за тебе у потребі
всїм мінїстрам вибю зуби!”

І любов бистру кров
заворушила в обоїх;
цїлувались обнимались
аж до ночи у покоях.

Любо тут! Рипця в кут
і кузинка недоросла!
У мясницї з удовицї
вже була подруга посла.

Він худий, молодий,
але Гандзя, як гаргара!
Круглобока і широка —
ах! яка то красна пара!

Радість нам Русинам,
що пан посол не спізнив ся
і у пору на підпору
Гандзю взяв і оженив ся!

Проводир Любомир
заживе тепер в достатку
і у Відни будуть біднї
всї мінїстри по порядку.

Жийте-ж нам, Русинам,
паньство Ревуни на славу!
Дай вам, Боже, все, що гоже,
і що дня міцну забаву!

Ми за вас, поки нас,
не забудем, поки сьвіта!
Мем кричати, величати
на многая — гая лїта!

——«о»——

Історія про Австрійського Архикнязя Рудольфа.

Що стало ся з Рудольфом? або **Траґедія на замку Маєрлінґ.** — Жите і таємнича смерть австрійского архикнязя Рудольфа і його любки баронівни Вечери. Тайні події з житя австрійського цісаря Франца Йосифа І., цісаревої Єлисавети і жени Рудольфа архикнягині Стефанії. З 26-ма образками і портретами. 224 сторін друку. — Хто отже хоче довідати ся дечого про австрійських пануючих і про загальні їхні відносини до австрійської держави, хай перечитає собі сю книжку заборонену читати в Австрії.

Ціна сеї книжки 60ц

В міцній оправі 80ц

ІСТОРІЯ ПРО НЕЩАСЛИВУ АВСТРІЙСЬКУ ЦІСАРІВНУ.

Єлисавета, мучениця на австрійськім престолї у світлї правди. — Се є незвичайно правдива і гарна історія про жите цісаревої, її поводжене і мученичу смерть. В книжцї сій є описана згадана смерть, подорожі і жите Єлисавети. Ґраф Ароши показує перший раз характер сеї високої пані, пок., яка була, як далеко любила свій нарід і як богато спричиняла ся до помочи бідного поневоленого люду. В Австрії сю книжку заборонено друкувати. Книжка ся обіймає 224 сторін друку, з 30 гарними образками і портретами цісаря, цісаревої, прегарних замків і инших гарних образків.

Ціна сеї гарної книжки 60ц

МАНДРІВКИ ТА ПРИГОДИ ШЛЯХТИЧА ЧВАНЬКІВСЬКОГО НА ПОЛЮ І НА МОРІ.

Сю книжку як зачнете читати то не зможете її покинути поки не перечитаєте цілу, а що вже насмієте ся, то неможливо пером описати. Які то смішні пригоди він мав, що чогось подібного ще не читалисьте в своїм житю. 118 сторін друку, в оправі коштує всего 50ц

СТРАШНИЙ МОНАХ РАСПУТІН

— або —

Тайни Царського Двора 50ц

Ruska Knyharnia

850 Main St. Winnipeg, Man.

Проклятий Цїсарський Рід

або

ТАЙНИ ЦЇСАРСЬКОГО ДВОРУ У ВІДНИ.

Книжка подає обширний опис тих всїх нещасть, які переслїдують цїсарську родину Габсбурґів.

Описує ті траґічні випадки смерти членів цїсарської родини.

В нїй є поміщені фотоґрафії визначних осіб, яких постигла незвичайна смерть.

Хто не хотів би знати про траґедію Рудольфа. Богато навіть вірять, що він жиє і колись несподївано верне і засяде на хитаючім ся австрійськім престолї.

Хочете знати про се, мусите читати книжку в якій довідаєтесь власне дійсної правди, що з ними стало ся.

Чи не цїкаво вам знати про любовницю Рудольфа, Марію Вечеру? Кождий рад знати, чому старий цїсар не позволив на розвід Рудольфа з жінкою, щоби син міг оженити ся з Марією Вечерою. Се така тайна, про яку на цїсарськім дворі не вільно говорити.

В книжцї є опис про замордованє цїсаревої Єлисавети в Швайцарії, про замордованє австрійського наслїдника Франца Фердинанда, котре приспішило, як кажуть, ТЕПЕРІШНУ ВЕЛИКУ ВІЙНУ.

Крім сего є ще богато дечого другого в тій книжцї, про яке пересїчний чоловік не знає — бо цїсарі не позволяють будь кому заглядати, що по їх палатах робить ся.

Книжка в великім форматї, на гарнім папери, з ілюстраціями, в 4-рох томах, коштує всего $2.00

СПОВІДЬ БУВШОГО ЦАРЯ.

Бувший цар в тій книжцї каєть ся перед російським народом і розкриває свої тайни свого царствованя і усього царського дому. В сїй книжцї сам цар розказує правду о російській революції і своїм зреченю ся з трона. Світ ще нїколи такої книжки не читав. Ся книжка буде видрукована на всїх язиках. Уся Росія й цїлий світ говорить о сїй книжцї.

Сли хочете знати ВСЇ ТАЙНИ ЦАРСЬКОГО ДОМУ, котрі до сих пор нїкому на світї не були звісні і сли ви хочете знати як начала ся революція і як Царський Трон був зваленний і ще множество інтересних річий, — зараз пишіть по сю книжку, в котрій НИКОЛАЙ РОМАНОВ сам розказує про усе се. — Ціна книжки 25ц

Ruska Knyharnia

848-850 Main St. Winnipeg, Man.